

Obraćanje prvog potpredsednika Vlade Srbije i ministra spoljnih poslova Ivica Dačića na otvaranju konferencije „Drugi svetski rat: sećanja i javne politike“, u Beogradu, 8. septembra 2015. godine:

"Ekselencije,
Dame i gospodo,

Veliko mi je zadovoljstvo što mogu da vam se obratim na ovom skupu, kojim naše predsedavanje OEBS-u želi da pruži doprinos obeležavanju 70-godišnjice završetka Drugog svetskog rata. Ove godine se obeležava nekoliko važnih godišnjica. Tako smo, u julu u Helsinkiju, obeležili 40 godina od potpisivanja Helsinškog završnog akta, dokumenta na kome počiva naša organizacija. Ipak, mislim da je 70-godišnjica završetka Drugog svetskog rata, u okolnostima kada se, po mnogo čemu, čini da je svet „ispao iz zglobova“, zaslužuje posebnu pažnju. Da li možemo da zamislimo kako bi danas izgledao svet da antihitlerovska koalicija nije izvojevala pobedu? Da li bismo mogli da govorimo o jednakosti, raznolikosti, ljudskim i manjinskim pravima, rodnoj ravnopravnosti, ukratko, o svemu onome što čini samu osnovu savremenih društava i što je u temeljima naše organizacije? Zbog toga je važno da podsetimo da su, upravo zahvaljujući ishodu antifašističke borbe, Evropa i svet povratili dostojanstvo, slobodu i pravo na različitost.

Razmišljajući kako da obeležimo ovaj važan jubilej, na način koji odgovara duhu i prirodi naše organizacije, imali smo u vidu da je on već na dostojan način obeležen vojnim paradama, brojnim naučnim skupovima i na razne druge načine. Zbog toga smo odlučili da stavimo težište na uticaj Drugog svetskog rata na razvoj međunarodne saradnje u posleratnom periodu. Sa druge strane, želeli smo da usmerimo pogled na sadašnjost i budućnost, smatrajući da je važno da posvetimo pažnju aktuelnim javnim politikama i kulturi sećanja. Želeli smo, u stvari, da otvorimo prostor za debatu da li je potrebno da i u okviru OEBS-a ovim pitanjima bude poklonjena posebna pažnja.

Postoji jedna teza o povezanosti rata i razvoja civilizacije, koja kaže da je kao pokretačka snaga, iza celokupnog dosadašnjeg tehnološkog razvoja, stajala isključivo potreba za vojnom dominacijom, te su svi pronalasci najpre služili vojnoj, da bi tek kasnije bili prilagođeni za mirnodopske svrhe. Prepustio bih stručnjacima da procene istinitost ove teze, koja, svakako, pobuđuje ozbiljne sumnje u sposobnost čovečanstva da uči na sopstvenim greškama.

Očigledno je da su razmere tragedije koju je izazvao Drugi svetski rat, ipak, navele tadašnji svet da duboko udahne, i da, uprkos ogromnom ideološkom sukobu koji se razbuktao odmah nakon rata, pokuša da stvori mehanizme koji bi sprečili da se takvo zlo ikada ponovi. Rezultat ovih napora bilo je do tada neviđeno jačanje međunarodne saradnje i izgradnja sistema međunarodnih obaveza, takvih da se ne mogu tako lako raskinuti ili ignorisati. U sklopu naglog poleta multilateralizma, stvorene su Ujedinjene nacije, koje ove godine, takođe, obeležavaju sedamdeset godina svog postojanja. Kao što sam spomenuo, nedavno smo obeležili četrdesetogodišnjicu osnivanja OEBS-a, što je, takođe, bio jedan od plodova ove tendencije. Stvorene su i mnoge značajne međunarodne konvencije – spomenimo Konvenciju o sprečavanju genocida kao najznačajniju. Svi ovi instrumenti nisu uspeali da spreče izbijanje novih sukoba širom sveta, ali ipak verujem da su itekako doprineli da bilo koji od njih preraste u konflikt globalnih razmera.

Takođe verujem da su u proteklm decenijama države naučile da samo zajednički pogled na prošlost može da obezbedi mir i prosperitet u budućnosti. Na simboličkom planu, vododelnicu u suočavanju sa prošlošću i procesima pomirenja predstavljao je pad na kolena Vilija Branta u Varšavskom getu. Na praktičnom planu, snažan doprinos tome već decenijama pružaju projekti kao što su zajedničke komisije istoričara i zajednički udzbenici. Međutim, iako je pređen veliki deo puta na putu suočavanja sa teretom istorijskog nasleđa, još uvek su prisutni fenomeni istorijskog revizionizma i neonacizma. To ukazuje da je u pojedinim društvima i nadalje potrebno podizati svest o tome šta su zaista bile strahote Drugog svetskog rata. U tom smislu, zanimljiva bi bila ekspertska rasprava na temu da li bi, pored postojeće regulative, uglavnom na nivou država, trebalo da budu razvijeni i međunarodni mehanizmi za sprečavanje ovih fenomena.

Uveren sam, međutim, da je na planu kulture sećanja na Drugi svetski rat naš najveći neprijatelj neznanje. Ipak, u savremenom svetu formalno obrazovanje i školski sistem su samo jedan od mnogih faktora koji utiču na formiranje istorijske svesti i stava o događajima. Mnogo veći značaj imaju pop-kultura i Internet. Neonacistička propaganda na Internetu predmet je krivičnog gonjenja u mnogim državama, ali je otvoreno pitanje šta svi zajedno možemo da učinimo u cilju njenog sprečavanja.

Ekselencije,
Dame i gospodo,

Istoriji ljudskog roda ne nedostaju lekcije o sposobnosti čoveka da čini zlo. Ipak, Drugi svetski rat je jedinstven po tome što pokazuje razmere zla koje je bila sposobna da učini moćna i tehnološki superiorna država u službi mračne ideologije zasnovane na potiranju ljudskog dostojanstva i principu istrebljenja na rasnoj osnovi. Da li su se te razmere zla nekako utkale u DNK-a čovečanstva, da li su uticale da se čovek, genetski pamteći strahote, makar malo promeni na bolje? Da li nauka ima odgovor na ovo pitanje? Ne znam. Zbog toga, i nadalje treba da zajedno insistiramo na značaju pobede nad fašizmom, da se potrudimo da on ni na jedan način i ni u jednoj formi ne postane prihvatljiv ni za jednog čoveka. U tome ćemo uspeti samo ako istrajemo na očuvanju sećanja na najmračniji period u istoriji čovečanstva i veličanstvenu borbu koja ga je savladala.

Hvala Vam."